

თანამედროვე საქართველო გლობალიზაციის არეალში

ირმა კეტხოველი
სტუ-ს პროფესორი

MODERN GEORGIA IN GLOBALIZATION AREAL

Irma Ketskhoveli
GTU Professor

SUMMARY

Globalization in essence is a new phenomenon striving to establish on international and local levels.

The process of globalization could be understood and interpreted in many ways. In the process of development it is significant to take into consideration cultural diversity. Religious cultures also plays an important role in the globalization process. In the nearest future, globalization is dependent on historical development and in the result it emerges as one unified civilization. Georgia is a part of the world is developing within global progress.

Main problem for Georgia is to establish democratic institutions market economy, and to overcome social and economic crisis, create civic society based on historical and cultural heritage of Georgia. In the complex process of globalization wide range of issues require conceptual solution.

Globalization is a positive phenomena on the one hand, but on the other hand, it seeks to create unique intermingle of different cultures, values and traditions. The superpower countries' interest towards Caucasus is extremely important, particularly because of its Euro-Asian communication corridor. More thorough researches should be carried out about Caucasus concerning its natural resources, history, geography, spiritual ethno-genesis and culture.

It is also well-known that culture of Georgia is not integrated into other cultures and it is rather unique representing a mix of the two – Western and Eastern civilizations. The article deals with a problem of political orientation and strategy of Georgia towards its neighbor countries. It studies the opportunities of the country that strives to find its place in the European family, pursues its way to independent and peaceful co-existence in the region.

* * * *

გლობალიზაციის პროცესი არ წარმოადგენს ერთმნიშვნელოვან ფენომენს – მასში ერთი მხრივ, იგულისხმება, პროცესების, ეროვნული კულტურის, კაცობრიობის ჰარმონიული განვითარებისა და სრულყოფის შესაძლებლობები, ცალკეული ადამიანების ურთიერთ დაახლოებისა და ურთიერთგამდობის ფაქტორები, მსოფლიო საბაზრო ეკონომიკაში სხვადასხვა ქვეყნების ჩართვის, ინტეგრირების ტენდენციები, ხოლო მეორე მხრივ – ეს პროცესი მოიცავს, ისეთ შესაძლებლობებს, რომელთა რეალიზაცია ხელს უწყობს საკაცობრიო კულტურის მრავალფეროვნების ნიველირებას: სპობს ადამიანთა არსობრივი განვითარების აუცილებელ პირობებს და მსოფლიოს ემუქრება უმუშევრობის ზრდა, სიმდიდრისა და სიღარიბის პოლარიზაცია, ძალადობისა და აგრესიის ახალი ფორმების გაღვივება (Данелла 1999 : 36).

ეს მოვლენები ჩვენს დროში ძალზედ სწრაფად ვითარდება და უმეტესად მცირერიცხოვანი ერების პრობლემა ხდება, მაგრამ უახლოეს დროში ის დიდი ერების საზრუნავად მოგვევლინება ერებისა და ხალხების ბედი, მათი მცირერიცხოვნობისა, თუ სიდიდის მიუხედავად. ყველა ეს მოვლენები დამოკიდებულია ისტორიული განვითარების პროცესებზე, ვინაიდან ერისა და ეროვნული ხასიათის იდენტიფიკაცია ზოგადი პრობლემებით ხასიათდება. აქედან გამომდინარე, გლობალიზაცია, როგორც ერთიან უნივერსალურ ცივილიზაციად ყალიბდება, მაგრამ აქვს მასშტაბური ალტერნატიული მოდელი – თითოეულ ცივილიზაციას და მათში შემავალ ცალკეულ ერებს უნდა შეეძლოთ სხვებთან ერთად თანაარსებობა დაპირისპირებათა გარეშე; მასშასადამე ისახება გლობალური, გამარტივებული სამყარო, რომელიც ალბათ ადვილი სამართავი იქნება; მაგრამ ისიც ხომ გასათვალისწინებელია ამ შემთხვევაში – რაჯიკარგება?

საქართველო მსოფლიოს განუყოფელი ნაწილია, და ბუნებრივია, მისი განვითარება საერთო ტენდენციების კალაპოტში ხდება. თუმცა, ნაციონალური, ანუ ეროვნული ელიტა რაღაც შუალედურ პოზიციას იკავებს; სხვადასხვა ცვლილებების ვექტორი აბსოლუტურად განსაზღვრულია. ასე რომ, იქმნება ორმაგი მორალი და ორმაგი ენა. ჰანს პეტერ მარტინმა და ჰერალდ შუმანმა გააერთიანეს მსოფლიო, მაგრამ იმავდროულად ანგრევინ (მათ შეიძლება XXI საუკუნის ანარქისტები ვუნოდოთ). ფაქტობრივად ისინი პარალიზებას უკეთებენ ნაციონალურ სახელმწიფოებს, სამწუხაროდ, ერებიან მცირე ერების თვითმყოფად კულტურასა და ტრადიციებში, რომლებმაც ცივილიზაციათა განვითარების პროცესში მნიშვნელოვანი ადგილი დაიმკვიდრეს.

კაცობრიობის თანამედროვე განვითარების დინამიკაში გლობალიზაციას მიეკუთვნება თითქოს უმთავრესი როლი და ჩვენი ცხოვრების რეალობაც ხდება, მაგრამ ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ „გლობალიზმი“, როგორც ტერმინი, შეიცავს რაღაც ბანალურსაც; ჯერ კიდევ XIX საუკუნის მკვლევარები ამტკიცებდნენ ერთიანი მსოფლიო სივრცის შექმნის აუცილებლობას საბაზრო-ეკონომიკური ცივილი-

ზაციით. გლობალიზაცია პირველ რიგში ეკონომიკურს ნიშნავს – ეს არის დიალექტიკური პროცესი, რომელიც ქმნის ტრანსნაციონალურ და სოციალურ კავშირებს სივრცეში, როცა ღირებულებას კარგავს ლოკალური კულტურები და იქმნება მესამე სუბკულტურა, ან კულტურები (ბარათაშვილი, 2004 : 15).

კაცობრიობის გლობალიზაციის პროცესი შეუძლებელი იქნებოდა, ადამიანი გონითი არსება რომ არ ყოფილიყო, მას რომ არ ახასიათებდეს ის არსობრივი ერთიანობა, რომელიც ზემოთ ჩამოთვლილ უნარებსა, თუ ნიშნებში განსახიერდება. ამის დასადასტურებლად აუცილებელია გაირკვეს გლობალიზაციის არსი, პროცესის მამოძრავებელი ძალები და მექანიზმები, სუბიექტები, რომლებიც გლობალიზაციის პროცესს მართავენ, დადგინდეს ამ პროცესის ავტორიანობა ადამიანისა და ერებისათვის, გამოაშკარავდეს ძალადობის ის ფორმები, რომლებიც თან ახლავს გლობალიზაციის პროცესს და მოიძებნოს მათი დაძლევის საშუალებები. სანამ ამ მხრივ გავარდელვით კვლევას, საჭიროდ მიგვაჩნია უფრო კონკრეტულად შევეხოთ კაცობრიობის არსობრივი ერთიანობის მანიფესტაციის სხვადასხვა სახეს და ნათელვყოთ კაცობრიობის სტრუქტურა, ანუ ადამიანის თანამონაწილეობის ფორმები (ოჯახი, ეთნოსი, ერი, სამშობლო და ა.შ.) საკაცობრიო ერთიანობაში. კაცობრიობის ისტორიას თუ გადავავლებთ თვალს, აღმოვაჩინებთ ადამიანური ცხოვრების ფორმათა უდიდეს მრავალფეროვნებას, რომლის გამოხატულებანი ზოგჯერ თავისი შინაარსით და ფორმით, ღირებულებებით მახასიათებლობით ისე მკვეთრად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, რომ შეიძლება გაჩნდეს კანონიერი ეჭვი ერთიანი წარმომადგენლობისა და ერთიანი არსობრივი საფუძვლის შესახებ.

ადამიანის გონის ესთეტიკური ფუნქცია ჭეშმარიტად უნივერსალურია. არ არსებობს ისეთი ხალხი, რომელიც არ მიისწრაფვოდეს თავისი გარემომცველი სამყაროს და საკუთარი ყოფიერების კანონების მიხედვით გარდაქმნისაკენ. უფრო მეტიც, ყველა ხალხს, კულტურული განვითარების რა დონეზეც უნდა იყოს იგი, ახასიათებს ესთეტიკური შემოქმედების ძირითადი ფორმები (საკაცობრიო ისტორიაში არ მოიძებნება ისეთი ხალხი, ან ეთნოსი, რომელიც არ ქმნიდეს თავისებური ფორმისა და შინაარსის მუსიკას, პოეზიას, მხატვრობას, ცეკვას, არქიტექტურას, თეატრალურ სანახაობებს, თამაშებსა და ა.შ.).

გლობალიზაციის პროცესის ამსახველი ტერმინების მნიშვნელობა თანამედროვე მეცნიერებაში სხვადასხვაგვარად არის გაგებული. ამ პრობლემის სწორი გააზრებისათვის აუცილებელია ერთმანეთისაგან გაიმიჯნოს გლობალურის, გლობალიზაციისა და გლობალიზმის ცნებები. პირველ მათგანში იგულისხმება ის, რომ თანამედროვე მსოფლიოში არც ერთ ქვეყანას არ შეუძლია ერთმანეთისაგან იმგვარი გამიჯვნა, რომელიც მას აბსოლუტური თვითიზოლაციის რეჟიმში გადაიყვანს, თვისებრივად ახალი ინფორმაციული და საკომუნიკაციო საშუალებების

დამკვიდრებით; მსოფლიო ბაზრის შექმნითა და მისი დომინირებით ეროვნული ეკონომიკის განვითარების პროცესში იქმნება ისეთი ვითარება, როდესაც ყველაფერი, რაც ემართება ამა თუ იმ ნაწილში (ერში, კულტურაში) განსხვავებულ კაცობრიობას, არ დაიყვანება ლოკალურ ცდომილებაზე. ყველა გამოგონება, ყველა გამარჯვება, ყველა სტიქიური თუ სოციალური კატასტროფა, რაც კი მსოფლიოს ამა თუ იმ ნერტილში ხდება, მთელ სამყაროზე ახდენს არსებით გავლენას და ამ განზომილებაში უნდა იქნას განხილული. გლობალიზაცია წარმოადგენს გლობალური მსოფლიოს ფორმირების პროცესს, ხოლო გლობალიზმი (მსგავსად ფსიქოლოგიზმის, ტექნიციზმის, სოციოლოგიზმისა და ა.შ.) არის გარკვეული იდეოლოგია (Пригожин, Стенгерс, 1994).

გლობალიზაციის პროცესის ცალმხრივი გაგება, როდესაც მთელი მისი მრავალფეროვნება ან წინააღმდეგობრივი ხასიათი არის უგულებელყოფილი, მთლიანად ეკონომიკური ფაქტორით შემოისაზღვრება. ამ შემთხვევაში უარყოფილია გლობალიზაციის საფუძველზე აღმოცენებული და მის მიერ ბალანსირებული ეკოლოგიური, კულტურული, ენობრივი, პოლიტიკური, სოციალური, მორალური ფაქტორები – სწორედ ის, რაც ეწინააღმდეგება ტოტალურ გლობალიზაციას, კაცობრიობის შიდასტრუქტურული (პიროვნული, ეროვნული, კულტურული) მრავალფეროვნების რღვევას, კაცობრიობის გადაქცევას ერთფეროვან მეურნეობრივ სუბიექტად. სწორედ ამ ბალანსის რღვევის ნერტილებში წარმოებს გადაუჭრელ წინააღმდეგობათა აღმოცენება, რაც ძალადობის სხვადასხვა ფორმებს უკავშირდება (Чешков, 1998 : 17).

გლობალიზაცია თავისი არსით ახალი სტრუქტურაა, იგი მსოფლიოში ნაციონალურისა და ლოკალურის დამკვიდრებას ლამობს: ერთი შეხედვით, გლობალიზაცია ყალიბდება ყველა კულტურის ინტერესების გათვალისწინებით, ამიტომაც ის საფრთხეს არ უქმნის კაცობრიობას და აშენებს კულტურას მისი წესებით, მეორე მხრივ, გლობალიზაციას არ შეუძლია იგნორირება გაუკეთოს იმ ფაქტს, რომ სამი უმთავრესი განზომილება, რომელიც კაცობრიობის სტრუქტურაში ტრადიციულად გამოიყოფა, არის: ეკონომიკა, პოლიტიკა და კულტურები. ამიტომ ხშირად გლობალიზაციის უმთავრეს არსად დღეს წარმოგვიდგება ეკონო-გლობალიზმი, რომელიც თავად არის სინერგეტიკული მსოფლიოს ახლებურად მოწყობის მოდელი. რაც შეეხება გლობალიზაციის რაობას, იგი ფილოსოფიურ-კულტუროლოგიურ (ინტეგრირებულ) კონცეფციას წარმოადგენს და ფაქტურად გამოხატავს თანამედროვე საზოგადოებას – ე.ი. მთლიან და ურთიერთდაკავშირებულ სამყაროს, რომელიც მუდმივად ეჯახება კულტურული პლურალიზმის აუცილებლობას (ლუტიძე, 2003: 47, 19).

გლობალიზაციის იდეის შინაარსი კაცობრიობის ერთიანობის პრინციპით ეტაპობრივ განხორციელებას უკავშირდება. მისი პოზიტიური და ნეგატიური ტენდენციების გამიჯვნისა და შეფასების ძირეულ

პრინციპად მიჩნეულია ადამიანი, თავისი ადგილით ეროვნულ, ეთნიკურ და საკაცობრიო სტრუქტურებში. ამავე დროს პოზიტიურთან ერთად გლობალიზაცია ამსხვრევს ტრადიციულ სისტემებს და ეჭვის ქვეშ აყენებს ცალკეული ეთნოსებისა და ეროვნულობის საკითხს. იგი გარკვეულწილად უპირისპირდება თვითმყოფადობის პრინციპს და ხშირ შემთხვევაში ამკვიდრებს სრულიად ახალ, მიუღებელ ფორმებს; თითქოს მკვიდრდება ღია საზოგადოებაში და, ერთი შეხედვით, გვაფიქრებინებს, რომ იგი ჰარმონიაში მოდის დღევანდლობასთან, მეორე მხრივ კი ეწინააღმდეგება მას იმ უპირატეს საფუძველში, რაც საუკუნეთა მანძილზე რომელიმე ეთნოსს, კულტურას ან ტრადიციებს თვითგანვითარების გზით აქვთ მოპოვებული.

თუ მოხერხდა გლობალიზაციის პროცესის სათანადო კალაპოტში ჩაყენება ადამიანის, ეროვნულ კულტურათა, ერთა და სახელმწიფოთა დიალოგის ურთიერთობაზე გადართვით, მაშინ დიდი ალბათობაა იმისა, რომ ნეგატიური ფაქტორები ასევე იქნებიან ნეიტრალიზებული; ბეკის აზრით (ბეკი, 1999: 91, 92), შედარებით ერთიანი სტრუქტურის უწვეტ მთლიანობას წარმართავს ერი, როგორც სუბიექტი, ვინაიდან კულტურული მემკვიდრეობა არის ამ ერთიანობის მატარებელი. ტრადიცია არ უნდა გავიგოთ, როგორც მუდმივი დაბრუნება ერთი და იმავე მდგომარეობისაკენ, როგორც ერთი და იგივე ღირებულებების მართივი კვლავწარმოქმნა. ეს იქნებოდა ერის ისტორიის, მისი რეალური დროის უარყოფა, რადგან იმას, რაც მარადიულად მეორდება, არ აქვს არც წარსული, არც აწმყო, არც მომავალი. აქედან გამომდინარე, ტრადიცია უნდა გავიგოთ, როგორც აქტიური და დინამიკური მემკვიდრეობა, უწყვეტი ორგანული განვითარება; ტრადიცია და განახლება თანამედროვე ეროვნული პროცესების დახასიათების დროს წარმოადგენენ არაურთიერთდაპირისპირებულ, არამედ თანმხვედრ მომენტებს, რომლებიც თან ახლავს ძველისა და ახლის კონფლიქტს. გლობალიზმის დახასიათების დროს შეიძლება მოვიშველიოთ ინერცია – საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

მკვლევართა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ დასავლური ცივილიზაცია ყველასთვის მისაღებია და, ამდენად, მომავალში შესაძლებელია ერთიანი უნივერსალური ცივილიზაციის ჩამოყალიბება. დღეს, როდესაც ამ კულტურის ბევრმა ელემენტმა მართლაც მოიცვა დანარჩენი სამყარო, სიღრმისეულ დონეზე დასავლური წარმოდგენები და იდეები კვლავაც ძირეულად განსხვავდება იმათგან, რომლებიც დამახასიათებელია სხვა ცივილიზაციებისათვის. თავად ევროპაში გავრცელებული შეხედულებით, ისლამურ, კონფუციურ, იაპონურ, ინდუისტურ, ბუდისტურ და მართლმადიდებლურ კულტურაში თითქმის ვერ პოულობს გამოძახილს ისეთი დასავლური იდეები, როგორებიცაა: ინდივიდუალიზმი, ლიბერალიზმი, კონსტიტუციონალიზმი, ადამიანის უფლებები, თანასწორობა, თავისუფლება, კანონის უზენაესობა,

დემოკრატია, თავისუფალი ბაზარი, ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსგან და ა.შ. (Пригожин, Стенгерс, 1994: 76).

თუ რამდენად სწორია ასეთი შეხედულება სხვა ცივილიზაციებზე, კერძოდ, მართლმადიდებლურ კულტურაზე, ამის შესახებ გაფრთხილებას ჯერ კიდევ ათიოდე წლის წინ ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორი, სტრატეგიული კვლევითი ცენტრის დირექტორი ს. ჰარნინგტონი იძლეოდა: „დასავლეთს მოეთხოვება სხვა ცივილიზაციათა ფუნდამენტური რელიგიური და ფილოსოფიური საფუძვლების უფრო ღრმა გაგება; მან უნდა გაიგოს, როგორ ესახებათ ამ ცივილიზაციათა წარმომადგენლებს საკუთარი ინტერესები“.

თანამედროვე ევროპული კულტურა და დასავლური ცივილიზაცია განამტკიცებს ჩვენი იდენტურობის შეგნებას, რაც, თავის მხრივ, ეკონომიკური რეგიონალიზმის გაძლიერების პერსპექტივებსაც ბადებს, მაგრამ მსოფლიოს უახლესი დროის გამოცდილება მიგვანიშნებს – ეკონომიკური რეგიონალიზმი შესაძლოა ყოფილიყო წარმატებული მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი ცივილურ ერთიანობას ემყარება. გიდეზის მიხედვით, საკმაოდ რთული სურათი წარმოგვიდგება: თანამედროვე საბაზრო სისტემის ახალ ტექნოლოგიურ ბაზაზე ფუნქციონირებისათვის საკმარისია მსოფლიო მოსახლეობის მხოლოდ 20 პროცენტი – ყველაზე კვალიფიციური მუშახელი, მეცნიერები, სპეციალისტები. ეს კი კატეგორიულად აყენებს საკითხს, თუ რა ეშველება მოსახლეობის დანარჩენს, ამასთან უმეტეს ნაწილს – 80 პროცენტს. ფაქტობრივად ჩამოყალიბებული შეფარდება „მსოფლიო – 20/80-ზე – ერთი მეხუთედის საზოგადოებას“ ნიშნავს. გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოს უაღრესად დიდ სიძნელებებს უქმნის აგრეთვე სიმდიდრის უთანასწორო გადანაწილება. მაგალითად: დიდი ბრიტანეთის მოსახლეობის 1% – „ზედა ფენა“ ფლობს ეროვნული სიმდიდრის 21%-ს, მოსახლეობის 80% კი ამ სიმდიდრის მხოლოდ მესამედის მფლობელია. მეტ-ნაკლებად ანალოგიური ვითარებაა აშშ-ში, დასავლეთის სხვა ქვეყნებში (გიდეზი 1999: 205).

რაც შეეხება ერისა და ეროვნული ხასიათის იდენტიფიკაციას – ზოგადი პრობლემაა. სამყაროს გლობალური ხედვა და ამ მიმართულებით ნებისმიერი პროპაგანდა, სხვა არაფერია, თუ არა ისეთივე დამოკიდებულება, როგორც ოდესღაც პტოლომეს გააჩნდა დედამიწის მიმართ. თავის მხრივ, იწვევს მტრულ რეაქციას და ხელს უწყობს ერებში საკუთარი კულტურის ძირძველ ფასეულობათა განმტკიცებას. ამიტომაც ხშირად ვმსჯელობთ აზიაში იაპონიის „დაბრუნების“, ინდოეთში ნერუს იდეების აღსასრულისა და მისი „ინდუიზაციისა“, თუ მახლობელი აღმოსავლეთის „რეისლამიზაციის“ შესახებ. შედეგი კი გახლავთ ის, რომ თანამედროვე მსოფლიოში ვერ მოვიძიებთ ერს, რომელიც ყოველი ღონით არ ცდილობდეს, დახვეწოს თვითმყოფადობის შენარჩუნების ფორმები, წარმოაჩინოს ეროვნული ფასეულობები,

იამაყოს თავისი ხალხის ღირსებით.

გლობალიზაციას, როგორც ერთიანი უნივერსალური ცივილიზაციის ჩამოყალიბებას, აქვს მასშტაბური ალტერნატიული მოდელი: თითოეულ ცივილიზაციას და მათში შემავალ ცალკეულ ერებს უნდა შეეძლოთ სხვებთან ერთად თანაარსებობა დაპირისპირებათა გარეშე. გლობალიზაციის პროცესი თანამედროვე მსოფლიოში თითქმის ძალდაუტანებლად მიმდინარეობს და მცირერიცხოვან ერთა თვითმყოფადობის შენარჩუნებასთან დაკავშირებულ საფრთხესთან ერთად, კაცობრიობისთვის რიგ პრობლემათა გადაჭრის გზაზე გარკვეული პროგრესიც მოაქვს, მაგრამ პროგრესმა იმის შეგნებაც ხომ უნდა მოიტანოს, თუ როგორ შეინარჩუნონ ერებმა ეთნიკური თავისთავადობა. ამ დროს გლობალიზაცია მსოფლიო ცივილიზაციათა სხვადასხვა მიმართულების და მიდგომების განხილვათა სპექტრია, რომელთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი ენიჭება კულტურათა ურთიერთობის საკითხს, რომელიც ძირითადად ცვლის, ანდა ცდილობს ზოგჯერ შეცვალოს გლობალიზაციით თავსმოხვეული პოლიტიკა; ამიტომაც ჩვენც შევეცდებით შევეხოთ კულტურის მნიშვნელოვან ფაქტორს, რომელიც მუდამ თან სდევს ჩვენს ყოფას და ნებისმიერ შემთხვევაში გვევლინება ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მახასიათებლად, როდესაც ვიხილავთ გლობალიზაციის ნებისმიერ სფეროს.

ადამიანის მისწრაფებაა შექმნას კულტურის წარმონაქმნი, მიზნად ისახავს მატერიაში განახორციელოს ესა თუ ის ფორმა მხოლოდ იმიტომ, რომ რაღაც ღირებულებას ხედავს მასში. მაშასადამე, ღირებულება და ღირებულებითი შეფასება განუყოფელია კულტურისაგან. უფრო მეტიც, არაერთი მეცნიერის აზრით, კულტურა მატერიალურ და სულიერ ღირებულებათა განხორციელების ასპარეზად არის მიჩნეული. უნდა აღინიშნოს, რომ ყველაფერი ის, რასაც შეიმეცნებს და ქმნის ადამიანი, ყველა ღირებულება, რომელთა განხორციელება წარმოებს კულტურის ქმნილებებში, გარკვეულ მატერიალურ სუბსტრატს მოითხოვს. სწორედ მატერიალური, გაფორმებული გარკვეული ღირებულებების მიხედვით წარმოადგენს კულტურის ქმნილებას, რომლის ასპექტი წარმავალი ხასიათისაა, დროში ნადგურდება და ქრება. სწორედ ასეთი ვითარება უბიძგებს ადამიანებს, უდიდესი ენერგია დახარჯონ კულტურული მონაპოვრის დაცვისა და შენარჩუნებისათვის. კულტურის შექმნა საოცარ ძალისხმევას მოითხოვს და გაცილებით უფრო ადვილია მისი მონაპოვრის დანგრევა.

რაც შეეხება ეროვნულ შეზღუდულობას, საფუძვლად უდევს ეთნოცენტრიზმი – ყოველგვარი ცხოვრებისეული მოვლენის აღქმა შეფასება საკუთარი ეთნიკური ტრადიციების აყვანა საყოველთაო ეტალონის რანგში. მაგალითად, ამერიკელი მკვლევარები ცდილობენ, მკვეთრი განსხვავება მოახდინონ თავის თავსა და სხვებს შორის. მხოლოდ საკუთარი მიკრო-ჯგუფი და ყველაფერი ის, რაც იქ კეთდება, არის ჭეშმარიტება, ვინც მას არ განეკუთვნება, უცხადებენ

უნდობლობას.

ეთნოცენტრიზმის ხარისხი დამოკიდებულია მოცემილი ეთნიკური ჯგუფის სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობის ინტენსიურობაზე. არის შემთხვევები, როცა ეს სფერო შეზღუდულია, მაშინ ადგილობრივი ტრადიციები და ღირებულებები უნიფიცირდება. თუ ინტენსიური ურთიერთობა სხვა ჯგუფებთან არ ატარებს კონფლიქტურ ხასიათს, რაც ხშირად თავს იჩენს ცხოვრების რეალურ ვითარებაში, მაშინ შესაძლებელი ხდება ეთნიკური შეზღუდულობის გადალახვა, რაც ამ დროს უფრო იოლია, როგორც საკუთარი, ისე უცხო კულტურის გაგება. ხოლო ხშირი კონტაქტები მაშინაც კი, როცა აუცილებელი ხდება განსაზღვრული ეთნიკური იდენტიფიკაცია, ამსუბუქებენ ეროვნული განსაკუთრებულობის გრძნობის დაძლევის და ხელს უწყობენ ხალხების კულტურის დაახლოებას; ეროვნულობას აქვს ზნეობრივი ღირებულება მხოლოდ მაშინ, თუ იგი გარკვეულ საზღვრებშია მოქცეული და ზომიერებას ექვემდებარება.

გლობალიზაციის პრობლემის შესწავლის დროს უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია მრავალფეროვნების ძიება, ვინაიდან გლობალიზაცია და პროფილის ჰორიზონტალური კავშირების აქტიური გენერირება ახდენს მსოფლიო გლობალიზებას ქვემოდან. პირველი ტიპის გლობალიზმის იდეოლოგია წარმოადგენს მსოფლიოს დაყოფას ცენტრად და პერიფერიად, გაანყვეტილებების მიღებად და მათ მორჩილ თანამიმდევრად. მეორე ტიპის იდეოლოგია წარმოადგენს ჰუმანისტურ დამოკიდებულებას, სოლიდარობას და კოოპერაციას.

აქვე უნდა გავითვალისწინოთ, ისიც რომ გლობალიზაცია არამარტო შეზღუდავს გლობალური მსოფლიოს შემოქმედებით პოტენციალს, არამედ გააღრმავებს სტიქიურ წინააღმდეგობას დისკრიმინირებულთა მხრიდან. სხვა საქმეა დემოკრატიული გლობალიზაცია ჰორიზონტალზე, ურიცხვი მრავალფეროვნების თვითმოქმედი ინიციატივების საფუძველზე. პირველ შემთხვევაში ჩვენ უნდა მოველოდეთ დემოკრატიული პრაქტიკის და საგანმანათლებლო იდეოლოგიის საყოველთაო უკან დახევას და მათ ჩანაცვლებას არქაული სეგრეგაციული პრაქტიკით. მეორე შემთხვევაში, ჩვენ მოგვიხდება წარსულში დამუშავებული კლასიკური მოდელის დემოკრატიული პრაქტიკა წამოვწიოთ ნაციონალური დონიდან გლობალურ დონემდე, ამით გავანთავისუფლოთ კაცობრიობის ინიციატივა და ენერგია დღემდე წარმოუდგენელი მასშტაბებით. აქ შეიძლება მოვიშველიოთ მოძღვრება „კოლექტიური ინტელექტის შესახებ“ ვინაიდან, კოლექტიური ინტელექტი ცივილიზაციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მცნებაა. ასეთ შემთხვევაში იმარჯვებს და ინტენსიურად ვითარდება ორი პროცესი: 1. კაცობრიობა გადაიქცევა ერთიან ბიო-სოციალურ ორგანიზმად და 2. პლანეტალური კოლექტიური ინტელექტი ყალიბდება. ეს პროცესი ჯაჭვური რეაქციით მიმდინარეობს და როდესაც შეერწყმება ერთმანეთს ასეთ საზოგადოებას შესა-

ძლებელია ვუნოდოთ ინფორმაციული, ხოლო კაცობრიობა მიიღებს საზოგადოების ახალ ფორმას უფრო სწორად, ევოლუციის ახალ სტადიას; ასეთ შემთხვევაში ღრმა გარდაქმნების პროცესები და თვითორგანიზებაზე გადასვლა გარდაუვალი იქნება. ეს პოზიცია საშუალებას იძლევა ახლებურად დავაყენოთ პლანეტაზე ადამიანის „გადარჩენის“ პრობლემა.

ჩვენ თითქოს ვცდილობთ მსოფლიო თანამეგობრობაში ჩვენმა ქვეყანამ დაიმკვიდროს თავისი ადგილი მეცნიერულ-ტექნოლოგიური და არასაშუამავლო ფუნქციით და იმის გათვალისწინებით თუ როგორ უნდა მოხერხდეს ტექნოლოგიური უპირატესობების მიღწევა ცალკეულ სფეროებში, რათა მოვიპოვოთ მსოფლიო ბაზარზე ამა თუ იმ პროდუქციის სეგმენტი. სწორედ ამ დროს უმთავრესი პირობაა ჩამოყალიბდეს ქვეყანაში ახალი ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები, გაღრმავდეს ეროვნული და ინტელექტუალური ძალები. კაპიტალის ასეთი ერთობლივი საშუალებები, რითაც საერთო კაპიტალის სტრუქტურაში უნდა მოხდეს კარდინალური ძვრები – განათლების, მეცნიერების, ინფორმაციზაციის, ინტერნეტიზაციის, დაჩქარებული წესით განვითარებაში, ხოლო თავისი პოტენციალით საქართველო შეძლებს გამორჩეული ადგილი დაიმკვიდროს მსოფლიო თანამეგობრობაში. ამავე დროს უნდა წარმოვიდგინოთ როგორც ევროკავშირში გაერთიანებული, მისი თანასწორუფლებიანი და ღირსეული წევრი ქვეყანა, რომელსაც შეუქმნიან მდგრად და უსაფრთხო განვითარების პირობებს.

ზემოაღნიშნულიდან ცხადია, რომ ჩვენი დამოკიდებულება ნააგავს უფრო სურვილებს, ვინემ ასახავს საქართველოში შექმნილ მდგომარეობას და გვიბიძგებს იმისკენ რომ უფრო კრიტიკულნი ვიყოთ ზოგიერთი დეგრადაციული მოვლენების მიმართ. ფრიად სამწუხაროა, რომ, დღეისათვის შედეგები თითქმის შეუქცევადი ხდება და ასეთი მდგომარეობა რამდენიმე ათწლეულში საქართველოს უქადის საკმაო ჩამორჩენას საერთაშორისო არენაზე, ვინაიდან, ამ დროს რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია ამოიწურება ის ფუნდამენტური, სამეცნიერო და ინტელექტუალური მონაპოვარი, რომელიც გააჩნდა და გააჩნია ჩვენს ქვეყანას. მეორე მნიშვნელოვანი საკითხია და მეტად ყურადსაღებია ის, რომ ქვეყნიდან გაედინება სამეცნიერო, საინჟინრო, საკონსტრუქტორო კადრები; ჩვენი ქვეყანა დამოკიდებული ხდება უფრო გარედან შემოტანილი მეცნიერული იდეების, გრანტების, პროექტების, და ა.შ. აღნიშნული მოვლენების მორჩილ სუბიექტად.

მიუხედავად ყველაფერ ამისა, ჩვენი აზრით საქართველოს ჯერ კიდევ გააჩნია სათანადო საბაზო რესურსები, რათა თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში გამონახოს და დაიმკვიდროს თავისი ისტორიული ადგილი ინტელექტუალურ სივრცეში, როგორც ძლიერ კულტურულ ტრადიციებზე დაფუძნებულმა, ვინაიდან ამ განვითარების პროცესს მთელი რიგი საინტერესო თავისებურებები ახასიათებს. ამჟამად საქართველოს განვითარების ტენდენ-

ციაა დირექტიული ეკონომიკის გადმონაშთებისაგან განთავისუფლებას და დემოკრატიული სისტემის დამკვიდრებას ცდილობს, რაც ნიშნავს და მოიცავს საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას, სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისის დაძლევას, გლობალურ პროცესებში ჩართვას და ა.შ.

ძველი ყოფისა და ურთიერთობების გლობალურად შეცვლა და ახალი ეკონომიკური სივრცის ჩამოყალიბებისაკენ ლტოლვა ჩვენი დროის გამოკვეთილი ნიშანია. ეს საკმაოდ რთული პროცესია და ამიტომაც არის რომ ძველის ნგრევისა და ახლის შენების პროცესი საქართველოში გაჭიანურდა და უაღესად მტკივნეულად მიმდინარეობს. რის შედეგადაც განვითარდა ღრმა ეკონომიკური კრიზისი და ამიტომ დღევანდელი მდგომარეობა სასწრაფოდ მოითხოვს კრიზისის დაძლევას, ძალების მოზიდვას, ეკონომიკის სტაბილიზაციისათვის სწორ კონცეფციების შემუშავებას, ჯანსაღი ძალების მოზიდვას. ამავე დროს, ჩვენი აზრით, და არა მარტო ჩვენი აზრით, მთლიანად უნდა შეიცვალოს საზოგადოებრივი ცხოვრების განმსაზღვრელი სფეროები, მოხდეს სისტემური ტრანსფორმაცია, საქართველოს გარემოსთვის შესაფერისად. ეს უნდა მოხდეს ეროვნული ტრადიციებისა და ორიენტაციის გათვალისწინებით; საქართველომ დღესვე უნდა უზრუნველყოს თანამედროვე ეპოქისათვის შესატყვისი ზნეობრივი, სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის ნანამძღვრების ჩამოყალიბება, რისთვისაც გამუდმებით უნდა იზრუნოს სათანადო გარემოს შესაქმნელად, ქვეყნის შიგნით და მის გარეთ. ამ დროს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მსოფლიოს მოწყობის კიბერნეტიკური და სინერგეტიკური მოდელები. ვინაიდან მომავალი მსოფლიოს კონსტრუქციული მოდელების გააზრებისას ხელახლა უნდა განვიხილოთ ვერტიკალური ორგანიზაციის და ჰორიზონტალური თვითორგანიზაციის ალტერნატიული მოდელები გლობალურ მსოფლიოსთან მიმართებაში.

პირველი – კიბერნეტიკური – მმართველი პოტენციალის კონცენტრირება მსოფლიო პირამიდის ზედა სართულებში. ამ ტენდენციას გამოხატავს ერთპოლუსიანი მსოფლიოს კონცეფცია. მეორე – სინერგეტიკური მოდელი გულისხმობს ყველანაირი დონის გლობალიზაციის პოზიტივებზე ორიენტირებულმა ქვეყანამ იმის გათვალისწინებით თუ რა, მოაქვს თავს მოხვეულ გლობალიზაციას. ამიტომ ქვეყანას უნდა გააჩნდეს გამოკვეთილი, ერთმნიშვნელოვანი ანტი-გლობალისტური სახელმწიფოებრივი კურსი. ვიმედოვნებთ რომ ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფო სტრუქტურები სათანადო ყურადღებას მიაქცევენ მეცნიერთა და სპეციალისტთა რჩევებს და გამოკვლევებს, რომლებიც დაიცავენ არამარტო მსოფლიო გლობალური ინტერესების დაჩქარებული წესით დამკვიდრებას, არამედ გაითვალისწინებენ ყველა იმ ინტელექტუალურ შესაძლებლობებს და ნორმატივებს, რომლებიც ჯერ კიდევ გააჩნია ქართულ საზოგადოებას.

სამყაროს მრავალსახეობის ჰარმონიზაცია XXI

საუკუნის ამოცანაა. კონტრაპუნქტის პრინციპი მომავალი პლანეტარული საზოგადოების მშვიდობიანი განვითარების სქემად წარმოვიდგინოთ. ეს ადვილი არ არის, მაგრამ შესაძლებელია. ამისათვის კონტრაპუნქტის ეს მთავარი პრინციპი გრაფიკულად უნდა გამოვხატოთ, შემდეგ კი ამ გამოსახულებაში ჩავსვათ დედამიწაზე არსებული ერები და მათი განვითარების ტენდენციები. ამით რას მივაღწევთ? – იმას, რომ შევძლოთ შევექმნათ სტრუქტურა, რომლის მთავარი მიზანი ის მექანიზმი იქნება, ავტომატურად რომ დაიცავს გვერდით მდგომ სუბიექტს. ეს მის ინტერესებში შევა. ამ გზაზე გასულეხს ბევრი სიურპრიზი გველის, მაგრამ პრინციპი, ვფიქრობ, ნათელია და თანაც პერსპექტიული. „კონტრაპუნქტი“ ნაბოძები მაღლია, რომლის ახლებური გააზრებაც შესაძლებლობას მოგვცემს, დავიცვათ საკუთარი თავი და ერთმანეთი.

თანამედროვე ეპოქა კულტურათა და ცივილიზაციათა დიალოგის, ინვესტიციების, ურთიერთდაახლოების, სამეცნიერო-ტექნიკური და სახელოვნებო ინფორმაციით ურთიერთგამდიდრების ეპოქაა. არ უნდა დაგვავიწყდეს ისიც, რომ მსოფლიოში არ რჩება ერი, რომელიც არ ცდილობს დახვეწოს თვითმყოფადობის შეარჩუნების ფორმები, დაიცვას ნაციონალური პრიორიტეტები, წარმოაჩინოს ეროვნული ღირებულებები და ეს ბუნებრივია; ვინაიდან ჩვენს პლანეტაზე მცხოვრებთა დიდი ნაწილისათვის სულ უფრო და უფრო ცხადი ხდება, რომ სიცოცხლის გადარჩენა დედამიწაზე მხოლოდ მრავალსახეობის შენარჩუნებითაა შესაძლებელი [ი. კეცხოველი, 2009].

ბოლო ათწლეულში კავკასიაში, ღია და ლატენტურმა კონფლიქტებმა დაპირისპირებულ ომში ჩაითრია რეგიონში მცხოვრები ხალხები. ყველაფერმა ამან განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია და მეცნიერული შესწავლის ობიექტიც გახდა. ეთნოკონფლიქტების ხასიათმა, რომლებიც ძირითადად უკავშირდება ნავთობს, რელიგიას და სხვა, რომლებიც ერთ შეხედვით თითქოს ეთნოლოგიური, თუ ისტორიული მეთოდებით შესწავლას განაპირობებს, არ იძლევა სრულყოფილ სურათს, პრობლემა უფრო მძაფრია და საგანგებო წვდომას მოითხოვს გეოპოლიტიკური მიდგომებისა და პრინციპების შესწავლის გზით.

მთლიანობაში კავკასია – ეს არის სივრცე, რომელიც იმსახურებს განსაკუთრებულ ინტერესს. როგორი იქნება საერთაშორისო სისტემა – საერთოდ დისკუსიის საკითხია, მაგრამ შესაძლებელია ვიგულისხმოთ, რომ მომავალი განისაზღვრება, როგორც უნივერსალური სისტემა. საქართველო მთელი თავისი ისტორიული და საინტერესო ტრადიციული კულტურით კავკასიის ხალხთა ერთობას უკავშირდება; მაგრამ გლობალიზაციის პოლიტიკა, ალბათ უფრო განისაზღვრებოდა ისეთი პოლიტიკით, სუპერსახელმწიფოებთან ურთიერთობაში, სადაც დასაცველი ხდება საკუთარი ღირებულებები, ხოლო სუპერსახელმწიფოები თავის მხრივ უფრო მეტი ყურადღებით უნდა ითვალისწინებდნენ და აფასებდნენ მცირე სახელმწიფოთა მრავალფეროვან ღირებულებებს.

თანამედროვე შეხედულებით გლობალიზაციის პრობლემა უფრო მეტად დასავლური ცივილიზაციების პოზიციით გამოიხატება. მაშინ, როდესაც თანამედროვე საქართველოს ეკონომიკური გლობალიზაცია შეიძლება განვიხილოთ, როგორც სოციალიზაციის შედეგი, ამავე დროს მაშინ, როცა ვიხილავთ სოციალური ურთიერთობების ერთობლიობაში – დღეისათვის ეს საკითხი ჯერ კიდევ ღია რჩება.

საქართველო XXI საუკუნის მიჯნაზე ცდილობს შეაფასოს და განიხილოს ზემოთხსენებული პროცესები ადამიანური ფაქტორის ძირითადი ღირებულებების ფონზე (ყოველ შემთხვევაში, მე ასე ვფიქრობ). დღეს ძლიერნი ამა ქვეყნისა, სუპერსახელმწიფოები ერთი მხრივ ითვალისწინებენ საქართველოს გეოპოლიტიკურ მნიშვნელობას, მაგრამ ამავე დროს ყველა ღონეს ხმარობენ, რათა საქართველო და, საერთოდ, მთელი კავკასია დაუმორჩილონ თავიანთ გეოპოლიტიკურ ინტერესებს. რეგიონში საქართველო ითვლება როგორც საკვანძო ევროაზიური კომუნიკაციური კორიდორი. ამავე დროს ანალიტიკოსები თვლიან და ხშირად აღნიშნავენ – თუკი საქართველო დასავლეთ ევროპის შეხედულებათა სანინალმდეგოდ განვითარდება, მაშინ კავკასიის რეგიონი და ცენტრალური აზია დარჩება მსოფლიო გლობალური პროცესების მიღმა, რაც გავლენას მოახდენს გეოპოლიტიკურ ორიენტაციებზე – ამ რთულ და საინტერესო რეგიონალურ სივრცეში.

ვინაიდან, ქართული ცივილიზაცია ზოგადად აცოხრიო ღირებულებათა ნუსხაში შედის, არ არის ინტეგრირებული რომელიმე ცივილიზაციასთან და თვითმყოფადი პარამეტრების მატარებელია, დასავლეთის და აღმოსავლეთის ცივილიზაციათა გასაყარზე მდებარეობს, სწორედ აქ არის გასათვალისწინებელი ის გეოპოლიტიკურიც, ეკოლოგიურიც, ეთნოკონფესიური, ისტორიულ-კულტურული, სოცო-ეკონომიკური და სხვა საკითხები, რომლებიც უნდა აღელვებდეს და ითვალისწინებდნენ დასავლური ორიენტაციის მქონე ანალიტიკოსები.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Мидоуз Данелла, Мидоуз Денин, Рандерс, за пределами допустимого, Антология, М., 1999.
2. ბარათაშვილი ნ., გლობალიზაციის თანამედროვე ტენდენციები და ახალი მსოფლიო წესრიგი, თბ., 2004.
3. Пригожин и Стенгерс, Время, Хаос, к решению парадокса времени, М., 1994.
4. Чешков М., Глобальное видение и новая наука, М., 1998
5. ლუტიძე ბ., გლობალიზაცია, არსი, პრობლემები, თბ., 2003.
6. ბეკი უ., რა არის გლობალიზაცია? თბ., 1999.,
7. Гидденс Э., Социология, М., 1999.
8. ირმა კეცხოველი, გლობალიზაცია თუ ლოკალური ინტერესები, ახალციხე 2009.